

Lausunto

24.10.2024

HEL 2024-012729

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Helsingin kaupunki ei pidä kunnalle ja hyvinvointialueille maksettavien laskennallisten tai muiden kotoutumislakiin perustuvien korvausten tason alennusta tai keston lyhentämistä tarkoituksenmukaisena. Korvauksen lyhentäminen, toimeentulotuen korvauksen poisto ja laskennallisten korvausten mittava leikkaus ovat kokonaistaloudellisesti haitallisia eivätkä siten tosiasiallisesti synnytä säästöjä julkiseen talouteen kokonaisuutena.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan budjettiriihen mukaisesti leikattavaksi 58 miljoonaa euroa laskennallisia korvauksia vuonna 2025. Esityksessä perustellaan laskennallisten korvausten leikkauksia sillä, että samanaikaisesti toteutetaan norminpurkuja, joiden väitetään tuottavan kunnille ja hyvinvointialueille säästöjä hallinnollisten tehtävien vähenemisen kautta.

Helsingin kaupunki on jo ennen kotoutumislain säätämistä vastustanut sekä hallinnollista lisätyötä aiheuttavaa, että muutoin tarpeettoman yksityiskohtaista sääntelyä ja tuonut tämän esiin aiemmissa lausunnoissaan. Erityisen ongelmallisena kaupunki pitää sitä, että nyt ehdotettu norminpurku suhteessa laskennallisten korvausten määrärahalleikkaukseen on olematon. Esitetyt normien vähentämiset eivät tosiasiallisesti tuo säästöjä kaupungille. Helsingin kaupungin laskennalliset korvaukset ovat jo aiemman hallituksen esityksen mukaisesti laskemassa, kun kotoutumislain korvauksia alennettiin sekä korvaustasoihin tehtiin muutoksia.

Hallitus ehdotti jo kesän hallituksen esityksessä (208/2022 vp), että hyvinvointialueelle korvattavan ja kotoutumislain perusteella maksettavan toimeentulotuen korvauksia lyhennetään kolmesta vuodesta yhteen vuoteen. Nyt esityksessä ehdotetaan uutena toimenpiteenä, että kotoutumislain 63 §:n mukainen perustoimeentulotuen korvaaminen kunnille, Kelalle ja Ahvenanmaan maakunnalle lopetetaan kokonaan vuonna 2025. Tämä kasvattaa kuntien kustannuksia ja heikentää kuntatalouden tilannetta. Esimerkiksi Helsingin osuus perustoimeentulotuen kustannuksista kasvaa yli 4 miljoonaa euroa vuodessa, kun kotoutumisen edistämistä annetun lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetun toimeentulotuen korvaamisesta Kansaneläkelaitokselle luovutaan.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Helsingin kaupunki toteaa, että kaavailtu leikkaus on merkittävä ja kohdentuu juuri niihin kaupunkeihin, jotka kantavat suurimman vastuun kotoutumisesta. Helsingin kaupunki on erityisen huolissaan siitä, että laskennallisten korvausten taso jää pysyvästi alhaiseksi, kun se tulevana vuosina on sidottu perustoimeentulotuen korvauksista kertyviin säästöihin.

Valtion tulee sitoutua tarkistamaan laskennallisten korvausten yksikköhintaa vastaamaan paremmin todellisia kustannuksia ja kunnille siirtyviä uusia velvoitteita. Korvausasetukseen tulee sisällyttää vuosien 2026–2028 korvausten ennakoitavat yksikköhinnat. Helsingin kaupunki on huolestunut siitä, että korvausten taso jää nyt esitettyihin yksikköhintoihin tilanteessa, jossa perustoimeentulotuen korvauksen lakkauttaminen vuonna 2026 alkaa vaikuttaa.

Esitetty leikkaus kohdentuu mm. monialaisen palvelutarpeen arvioinnin laadintaan. Hyvinvointialueiden on järjestettävä lakisääteiset palvelut väestön palvelutarpeen mukaisesti ja kiinnitettävä huomiota niiden laatuun ja vaikuttavuuteen. Hyvinvointialueelle kohdistuvat leikkaukset heikentävät etenkin haavoittuvammassa asemassa olevien mahdollisuutta saada heidän tarvitsemaansa tukea. Maahan muuttaneiden ohjaus- ja neuvontatarve sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on keskimääräistä suurempi, mikä vaatii lisäresursseja.

Tehtävät leikkaukset laskennallisiin korvauksiin ja perustoimeentulotuen korvauksiin voivat heikentää palveluiden saatavuutta, pidentää esimerkiksi kotoutumiskoulutusten jonoja ja näin ollen hidastaa ihmisten kotoutumista, mikä pahimmillaan lisää toimeentulotukiriippuvuutta. Leikkaukset voivat vähentää kansainvälistä suojelua saavien mahdollisuutta kotoutua. Leikkauksien kielteiset yhteiskunnalliset vaikutukset muodostuvat hyötyjä selvästi suuremmiksi.

Korvausjärjestelmää tulee uudistaa huomioiden valtion eri rahoitusmekanismit kunnille ja hyvinvointialueille sekä moninaistunut maahanmuutto. Valtionosuuksien ja laskennallisten korvausten järjestelmä on monimutkainen, mikä vaikeuttaa kuntien taloussuunnittelua ja kuntatalouden ennakoitavuutta.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Helsingin kaupunki pitää kunnan kotoutumishjelman 13§:n muuttamista pienimuotoisena, eikä asiakirjavelvoitteen poistaminen merkittävästi kevennä kunnan tehtäviä. Kotoutumishjelman palvelut suunnitellaan ja viestitään edelleen kokonaisuutena, sillä se on tarkoituksenmukaista palveluista tiedottamiseksi ja palveluihin houkuttelemiseksi.

Kotoutujien monialainen palvelutarve ei tule poistumaan 15 §:n ja 17 §:n kumoamisen vuoksi. Huolena on lisäksi, että palveluohjaus työllisyyspalveluista ja kunnan kotoutumispalveluista hyvinvointialueen palveluihin heikentyisi. Tämä voisi osaltaan johtaa kotoutujien pitkittyvään työttömyyteen. Monialaisista palvelutarpeen arvioista ja suunnitelmista luopuminen osittain vesittää sitä perustelua, että kotoutumisen alkuvaihetta tehostettaisiin.

Vaikka lain kohta monialaisesta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviosta ja monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta kumottaisiin, pitää näille kotoutuja-asiakkaille joka tapauksessa tehdä lainmukaiset normimuotoiset arviot ja suunnitelmat, jolloin tosiasiallisia säästöjä ei synny.

Helsingin kaupungin työllisyyspalvelut ja sosiaali- ja terveys- ja pelastustoimiala tekevät jatkossakin yhteistyötä, sillä asiakkaan monialainen palvelutarve ei poistu. Hyvinvointialueen tosiasialliset

mahdollisuudet osallistua toimenpiteeseen riippuvat kuitenkin resursseista, jotka nyt laskennallisten korvausten leikkausten myötä vähenevät.

Myös perheen kotoutumissuunnitelmaa (21 §) koskevan pykälän kumoamisen tosiasiallinen vaikutus on pieni, sillä se ei muuta merkittävästi nykyisiä käytäntöjä kotoutumisen edistämisen palveluissa. Perheen kotoutumissuunnitelmia tehdään hyvin harvoin ja sääntely on jo aiemmin ollut epätarkoituksenmukainen. Perheen kokonaistilanne on mahdollista huomioida muissa yksilökohtaisissa suunnitelmissa. Koska perheen kotoutumissuunnitelma tehdään hyvin harvoin, ei pykälän poistaminen tuota käytännössä lainkaan hallinnollisia säästöjä.

45 §:n tarkempien seurantavelvoitteiden karsiminen kunnilta on pääosin kannatettavaa. Tämä ei kuitenkaan tosiasiasa vähennä kokonaan hallinnollista taakkaa. Kotoutumisen edistäminen kunnassa 45 §:n mukaisesti koskettaa useimpia hallinnonaloja ja edellyttää jatkossakin laajaa yhteistyötä, suunnittelua ja seurantaa. Maahanmuutto ja kotoutuminen ovat merkittävyydeltään ja vaikutuksiltaan ilmiöitä, joiden parissa tehtävä yhteistyö, seuranta ja tavoitteiden asettaminen on kunnille välttämätöntä.

Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että jatkossakin saadaan kerättyä tietoa palveluiden tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta ja esimerkiksi siitä mitkä työvoiman ulkopuolisille suunnattujen palveluiden vaikutukset henkilöiden työllistymiseen tosiasiallisesti ovat. Helsinki pitää välttämättömänä, että Keha-keskuksen toteuttaman valtakunnallisen seurannan onnistuminen mahdollistetaan tietojärjestelmien kehittämisellä siten, että ne palvelevat seurantaa. Tämä edellyttää myös tietojärjestelmien (A-TMT ja koto-AJ) välisiä integraatioita, jotta seurantaa voidaan toteuttaa pidemmällä aikajaksolla.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Veloitteen poistaminen kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmän perustamisessa (48 §) on kannatettava. Kunnan on jatkossakin koordinoitava ja tehtävä paikallista yhteistyötä kotoutumisen edistämässä. Pykälä ei ole kuitenkaan välttämätön yhteistyön mahdollistamiseksi ja on tärkeää, että kunta saa itse päättää yhteistyön tekemisen tavoista.

Salminen Kaarina
Helsingin kaupunki - Pormestari 24.10.2024 § 60